

Лісіцький А. В. – здобувач Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9908-6267>

Тактика огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу

Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, потребує посиленої уваги, адже свідчить про застосування загальнонебезпечного способу, що впливає на кваліфікацію злочину. Визначальне місце серед засобів розслідування посідають слідчі (розшукові) дії, зокрема огляд місця події. Метою статті є дослідження організації і тактики огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу. Методологія. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: методи формальної логіки (аналіз, синтез, дедуція, індукція, аналогія); спеціально-правові методи: порівняльно-правовий, системно-структурний, метод системного аналізу. Наукова новизна. На підставі вивчення теоретичних й емпіричних джерел засвідчено важливість залучення спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, зокрема: інспектора-криміналіста чи техника-криміналіста Національної поліції України, експерта Експертної служби МВС України, спеціаліста територіального органу Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Залежно від слідчої ситуації до проведення огляду місця події можуть залучати спеціаліста вибухотехнічного підрозділу, кінолога зі службовим собакою та ін. Висновки. Організаційно-тактичними завданнями огляду місця події під час розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу, є: пошук осередку пожежі за слідами, залишеними вогнем на вертикальних і горизонтальних поверхнях; зіставлення ознак осередку з особливостями конструкції та роботи устаткування, якість речовин і матеріалів; перевірка стану засобів автоматичного виявлення та гасіння пожежі; застосування всіх наявних можливостей щодо виявлення та вилучення предметів – носіїв доказової інформації.

Ключові слова: пожежа; кримінальне провадження; досудове розслідування; слідчі (розшукові) дії; організація; тактика.

Вступ

Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, є актуальним завданням для правоохоронних органів, адже свідчить про застосування загальнонебезпечного способу, впливає на кваліфікацію злочину. Наприклад, ст. 194 КК України передбачає настання кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна. За умови вчинення таких діянь шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом ідеться про кваліфікований склад кримінального правопорушення, і відповідальність настає за ч. 2 ст. 194 КК України. Статистичні дані Офісу Генерального прокурора засвідчують актуальність проблематики, адже 2020 року було обліковано 2136 кримінальних правопорушень, зареєстрованих за ст. 194 КК України, із них лише 215 особам було вручено повідомлення про підозру, з обвинувальним актом направлено до суду 147 кримінальних проваджень. Щодо умисного знищення або пошкодження майна, вчиненого шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК України), 2020 року обліковано 927 кримінальних правопорушень, із них лише 147 особам було вручено повідомлення про підозру, направлено з обвинувальним актом до суду 103 кримінальних проваджень ("Yedunyi zvit", 2020). Відмінність між кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень і кримінальних проваджень, у яких повідомлено про підозру й направлених з

обвинувальним актом до суду, засвідчує про проблеми в доказуванні обставин кримінальних правопорушень, необхідність підвищення ефективності досудового розслідування.

Визначальне місце серед засобів розслідування злочинів посідають слідчі (розшукові) дії (Chornous, 2017, р. 173). Відповідно до ч. 1 ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні ("Kryminalnyi protsesualnyi kodeks", 2012).

Україні необхідним є надання практичних рекомендацій щодо підвищення якості розслідування та проведення окремих слідчих (розшукових) дій, формування системи криміналістичного забезпечення їх проведення (Chornous, 2020, р. 40-51). Така слідча (розшукова) дія як огляд місця події має важливе значення під час розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу.

Огляд місця події полягає в дослідженні матеріальної обстановки місця вчинення кримінального правопорушення шляхом безпосереднього особистого його сприйняття слідчим, прокурором, іншими учасниками огляду, з метою виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення й інших речових доказів, з'ясування механізму події, інших

обставин, що мають значення для кримінального провадження (Piaskovskiy et al., 2020, p. 416).

Слід зауважити, що правильна організація і тактика огляду місця події має важливе значення під час розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу. Акцентуємо увагу на цьому питанні в межах цієї наукової статті.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – висвітлити організацію і тактику огляду місця події під час розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу.

Питання розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу, розглядали у своїх дисертаційних дослідженнях М. Ю. Бузинарський «Методика розслідування умисного знищення або пошкодження майна шляхом підпалу», Г. М. Степанова «Особливості предмета доказування у справах про підпали з метою приховування злочинів». Питання огляду місця події під час розслідування пожеж розглянув М. Л. Цимбал (Tsymbal, 2004) у роботі «Тактика огляду місця події при розслідуванні пожеж». Однак проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, не було предметом окремого наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу

Пожежі є найбільш руйнівними стихійними лихами, що завдають не тільки матеріальних збитків, а й призводять до людських жертв. Вони можуть виникати внаслідок різних причин, однією з яких є навмисний підпал. Під час огляду місця події, з метою встановлення характеристики пожежі, визначення ознак, які свідчать про підпал, слідчий залучає спеціалістів, які вивчають характерні ознаки. До основних характеристик належать такі:

- ідентифікація більше ніж одного вогнища загоряння або задимлення;
- наявність деталей і конструкційних елементів пристроїв та механізмів для підпалу;
- наявність частинок легкозаймистих і горючих рідин, речовин, запальних елементів або слідів їх дії в осередку спалаху;
- характерні особливості й динаміка початкової стадії розвитку пожежі;
- низька ймовірність або неможливість утворення вогнища загоряння без додаткового джерела енергії;
- характерне місце розташування вогнища загоряння тощо ("Kvalifikatsiini oznaku", 2019).

Діяльність слідчого, спеціалістів із виявлення ознак пожежі та встановлення ознак вчиненого підпалу під час огляду місця події здійснюється згідно з вимогами КПК України й підзаконними нормативно-правовими актами.

Відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 7 липня 2017 року № 575 ("Nakaz MVS", 2017), після надходження до органу, підрозділу поліції інформації про вчинення кримінального правопорушення та внесення інформації до ЄРДР здійснюють комплекс першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та з'ясування всіх обставин події.

До однієї з важливих слідчих (розшукових) дій належить огляд місця події. Відомчими нормативно-правовими документами передбачено проведення цієї слідчої (розшукової) дії слідчо-оперативною групою (СОГ). До складу СОГ включають слідчого (або дізнавача) (він є старшим), працівника оперативного підрозділу, інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста), за необхідності – кінолога зі службовим собакою.

За умови проведення огляду місця події під час розслідування злочинів, вчинених шляхом підпалу, відбувається залучення спеціалізованої пересувної лабораторії та працівників Експертної служби МВС України. Згідно з Інструкцією про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, затвердженої наказом МВС України від 3 листопада 2015 року № 1339, спеціалізована пересувна лабораторія Експертної служби МВС України може залучатися до участі в проведенні огляду місця події в кримінальному провадженні за клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, що виконує його обов'язки, у разі виникнення об'єктивних обставин, пов'язаних із вчиненням низки злочинів (кримінальних правопорушень), зокрема й «пожежі, під час якої загинуло двоє і більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро і більше осіб» ("Nakaz MVS", 2015).

Необхідним є залучення як спеціалістів працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) відповідно до Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби МВС України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, затвердженого наказом МВС України 24 липня 2017 року № 621 ("Nakaz MVS", 2017).

Цей Порядок визначає завдання, функції, права й обов'язки посадових осіб Національної поліції України, ДСНС, Експертної служби МВС під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних із пожежами.

Для участі в огляді місця пожежі обов'язково залучають спеціалістів з гасіння, ліквідації та дослідження пожежі, за потреби можуть залучати відповідних спеціалістів газового господарства, енергонагляду й технічного нагляду, з ремонту побутової техніки, контролю за устаткуванням, ремонтом й експлуатацією систем пічного опалення тощо. Керівництво територіальних органів поліції та ДСНС узгоджує з керівниками відповідних підприємств, установ та організацій, де працюють такі спеціалісти, порядок їх виклику й прибуття на місце пожежі.

Специфічним учасником огляду місця події під час розслідування пожеж є працівник ДСНС. Він набуває статусу спеціаліста, що фіксується в протоколі слідчої (розшукової) дії. Під час проведення огляду місця події його завдання полягають у допомозі слідчому щодо планування проведення слідчої (розшукової) дії, висуненні версій та їх перевірці, передусім що стосуються причин виникнення пожежі. Спеціаліст з дослідження пожеж встановлює осередок пожежі, механізм її розвитку, виявляє, попередньо досліджує, фіксує, вилучає зразки, технічну й іншу документацію та предмети, що стосуються події кримінального правопорушення і надалі можуть бути визнані речовими доказами.

Також спеціаліст із дослідження пожеж надає допомогу в складенні протоколу й додатків до нього, адже володіє необхідною термінологією, надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події інформації щодо виявлених зразків, об'єктів, речовин тощо. Увагу акцентують на дослідженні системи протипожежного захисту. Оцінюють її наявність, справність, відповідність встановленим вимогам.

Спеціаліст з дослідження пожеж також реалізує профілактичну функцію, адже повідомляє слідчому, керівництву ДСНС інформацію про недоліки в системі протипожежного захисту, зазначає (письмово й усно) про заходи, яких необхідно вжити.

Також цей спеціаліст проводить попереднє дослідження стану справності систем протипожежного захисту чи їх окремих елементів. За результатами здійснених досліджень, спеціаліст з дослідження пожеж готує і надає слідчому «акт про пожежу». Цей документ має важливе значення для кваліфікації кримінального правопорушення, надалі може бути використаний судовим експертом пожежно-технічної експертизи.

Наукова новизна

Отже, важливість спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, і нормативно-правовими актами регламентовано залучення:

– інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста) – працівника Національної поліції;
– експерта – працівника Експертної служби МВС України;

– спеціаліста територіального органу ДСНС.

Залежно від слідчої ситуації до проведення огляду місця події з метою виконання поставлених завдань можуть залучати спеціаліста вибухотехнічного підрозділу, кінолога зі службовим собакою та ін.

Організаційно-тактичними завданнями огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, є:

1) пошук осередкового конусу за слідами, залишеними вогнем на вертикальних і горизонтальних поверхнях;

2) зіставлення ознак осередку з особливостями конструкції та роботи устаткування, якостями речовин і матеріалів, що застосовують у технологічному процесі;

3) перевірка стану засобів автоматичного виявлення та гасіння пожежі;

4) застосування всіх наявних можливостей щодо виявлення та вилучення предметів й інших носіїв доказової інформації: електропроводка зі слідами пошкодження ізоляції, короткого замикання; електронагрівальні прилади, зразки дерев'яних конструкцій з найвищим ступенем термічного впливу, пожежного сміття, ґрунту в районі розміщення передбачуваного осередку пожежі, ємності з рештками легкозаймистих речовин, засоби підпалу тощо (Taras, Kitseliuk, & Hryha, 2017, p. 19).

Особливістю підготовки до огляду місця події є здебільшого відсутність у слідчого достовірної інформації щодо причини підпалу, виникнення пожежі. Загальними версіями є підпал, порушення правил пожежної безпеки, необережне поводження з вогнем, а також займання під впливом природних факторів.

Огляд місця події проводять за трьома етапами:

1. Підготовчий етап на місці події, під час якого вивчають навколишню обстановку. Насамперед встановлюють обставини, які передували пожежі (з'ясовують кількість осіб, які були поряд із місцем події, та їх ознаки; час, умови, обстановка вчинення пожежі; визначення меж згарища й «опорних точок» огляду).

2. Етап безпосереднього огляду місця події: відбувається визначення осередку пожежі, особливостей пожежного навантаження та

джерела запалювання; установлення напрямків розповсюдження вогню; порівняння всього побаченого із закономірностями виникнення та розвитку пожежі; виявлення негативних можливих обставин на місці події.

3. Заключний етап огляду місця події: вилучення речових доказів; фіксація результатів огляду місця події (Bezvesilnyi, & Diachenko, 2007, p. 6).

Необхідність застосування різних науково-технічних засобів також є ознакою огляду місця пожежі. За цільовим призначенням їх поділяють на такі види: 1) технічні засоби фіксації (фотоапарат, відеокамера); 2) засоби виявлення мікрооб'єктів, маловидимих слідів (лупи, магнітні й немагнітні порошки, пінцети, липкі плівки); 3) засоби для пошуку слідової інформації (ультрафіолетові й інфрачервоні освітлювачі); 4) засоби фіксації та вилучення слідів (гіпс, силіконові пасти, пластилін, лаки); 5) засоби дактилоскопіювання для одержання відбитків пальців у живих осіб і трупів; 6) комплекти науково-технічних засобів (уніфіковані валізи, пересувні криміналістичні лабораторії); 7) засоби для лабораторного дослідження речових доказів тощо.

Під час проведення огляду місця події щодо підпалу в розпорядженні СОГ повинні бути: слідчий портфель, слідча валіза, фото-, аудіо-, відеоапаратура, пакувальні матеріали (посудини зі щільно закритими пробками, скляні банки, щільний папір, целофанові пакети, картонні коробки різних розмірів, мотузки, парафін), набори жир- та спирторозчинних барвників (для виявлення слідів легкозаймистих рідин), газоаналізатори (для визначення домішок у повітрі), механічні щупи, засоби освітлення (Tsymbal, 2004, p. 41-42).

Часто слідчий прибуває на місце огляду ще до завершення пожежі. У такому випадку одразу після прибуття на місце події слідчому необхідно виявити й відобразити в протоколі огляду такі обставини: стан погоди, напрямок і силу вітру; розміщення будови, що горить, відносно сторін світу; зона дії вогню (звідки йде дим і звідки виривається полум'я); колір диму й полум'я; які засоби пожежогасіння та в якій частині будівлі застосовували пожежники в момент прибуття слідчого на місце події (Taran, Kitseliuk, & Hryha, 2017, p. 20).

Внесення до протоколу огляду місця події відомостей про засоби гасіння пожежі дасть змогу відобразити можливі зміни хімічних і фізичних якостей предметів, вилучених із місця події. Надалі під час проведення пожежно-технічної експертизи зазначені в матеріалах кримінального провадження засоби гасіння вогню нададуть можливість скорегувати експертні висновки, що буде слугувати

досягненню об'єктивності розслідування. Загалом увагу слід приділяти максимальному збереженню та збору матеріалів, які буде направлено на подальше експертне дослідження.

Безпосередньо на місці проведення огляду забезпечують організацію його охорони (території, предметів, об'єктів, слідів), надання допомоги потерпілим, планування огляду, проведення невідкладних заходів щодо ліквідації небезпечних наслідків події. Сторонніх осіб усувають за межі місця події. Встановлюють огорожу й знаки безпеки, налаштовують тимчасове освітлення. Також слід зауважити про необхідність аналізу всього комплексу невербальної інформації, яку спостерігає слідчий (Tishchenko, & Vashchuk, 2019, p. 169-179).

Слідчий, який є керівником групи, але не має спеціальних знань, повинен ужити заходів для того, щоб особи, які входять до групи, були проінструктовані про правила техніки безпеки під час розбирання конструкцій та пожежного сміття. Огляду місця пожежі часто передують розбирання обгорілих перекриттів. Тому учасники огляду повинні використовувати спецодяг пожежників й інші відповідні способи захисту (Taran, Kitseliuk, & Hryha, 2017, p. 19-23).

Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із підпалами, у більшості випадків потребує урахування значного обсягу інформації, збирання якої, з огляду на масштабність подій, можливе лише в процесі первинного огляду місця події. Ліквідація наслідків пожежі у стислі строки та, як наслідок цього, втрата загальної цілісної картини обумовлюють підвищені вимоги до організації і проведення огляду із застосуванням всіх відомих методів фіксації обстановки, наслідків, обставин, ознак та слідів. Кожний із цих методів дає змогу не тільки зберегти відповідну інформацію, а й іноді виявити нову, не помічену під час огляду. Проте уявлення повної картини обстановки неможливе без узагальнення результатів її фіксації з використанням графічного відображення та подальшим уточненням стану об'єкта, умов, обставин, а також місцезоташування та дій учасників події. Належне графічне відображення місця події за результатами його огляду сприяє виявленню причинно-наслідкових зв'язків і підвищенню ефективності подальших слідчих (розшукових) дій.

Розрізняють оглядові, вузлові й детальні графічні матеріали. На оглядових фіксують місце події загалом, з позначенням взаємного розташування будівель і споруд на території об'єкта чи безпосередньо об'єкта у випадку складності його планування. На вузлових – зображують переважно невеликі за розмірами об'єкти або найбільш важливу ділянку місця

події. На детальних – викреслюють окремі сліди й предмети, принципів схеми (електричні, реконструкції пристосувань чи пристроїв вчинення підпалів, саморобних вибухових пристроїв).

Плани місцевості бувають повними, профільними та планами-маршрутами. Плани приміщень можуть бути простими, розгорнутими або відображати приміщення в розрізі.

У всіх випадках рекомендується максимально використовувати картографічні матеріали й наявну на об'єкті технічну документацію (копії генеральних планів, поверхових планів і розрізів, технологічних проєктів, схем з розміщенням обладнання та інженерних комунікацій), надання якої слід вимагати від адміністрації чи власника, адже в складних випадках її наявність значно спрощує процес графічного відображення обстановки.

Характерну обстановку, що склалася на місці події, фіксують з використанням загальноновживаних графічних позначень. Оформлюють ці матеріали як додатки до протоколу огляду місця події.

Висновки

Ефективне й результативне проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, залежить від дотримання відповідних

криміналістичних рекомендацій: спочатку необхідно дослідити об'єкт пожежі, визначивши його межі. Попередньо слід ознайомитися з технічною документацією на об'єкт, отримати довідкову інформацію від власника чи користувача житла, іншого приміщення, щодо якого було здійснено підпал. Усі дії під час огляду місця події ретельно фіксують у протоколі й додатках до нього – фототаблиці, відеозапису. Необхідно обов'язково проводити відеозапис, якщо місце огляду мало динамічні ознаки: пожежа, що триває, наявні певні ділянки, де відбувається горіння. Важливим видом додатка до протоколу є плани та схеми, які оформлюють згідно з криміналістичними рекомендаціями. З огляду на необхідність залучення до правозастосовної практики інноваційних технологій, досягнень науково-технічного прогресу, перспективним вбачається залучення до проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом підпалу, технологій 3D сканування об'єктів, що дає змогу зафіксувати на електронних носіях обстановку місця події, слідову картину, зокрема сліди пожежі на об'єктах, а також електричні прилади й обладнання, технічне устаткування, характерні зміни конструкцій, виявлені в зоні осередку пожежі.

REFERENCES

- Bezvesilnyi, V.D., & Diachenko, O.F. (2007). *Rozsliduvannia ta sudovi ekspertyzy pozhezh [Investigations and forensic examinations of fires]*. Kharkiv: Kompaniia SMIT [in Ukrainian].
- Chornous, Yu.M. (2020). *Kryminalistychnе zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia: rivni, napriamy ta formy realizatsii [Forensic support of criminal proceedings: directions, levels and forms of implementation]*. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza, Forensics and forensics*, 65, 40-51. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.04> [in Ukrainian].
- Chornous, Yu.M. (2017). *Kryminalistychnе zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv [Forensic support of crime investigation]*. Vinnutsia: Nilan-LTD [in Ukrainian].
- Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). [zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172> [in Ukrainian].
- Kvalifikatsiini oznaky pidpalu [Qualifying signs of arson]. (2019). *Sait "Evroservis. Tsentр poznarnoy bezopasnosti", Site "Euroservice. Fire Safety Center"*. Retrieved from <https://euroservis.com.ua/ua/osnovnye-priznaki-podzhoga> [in Ukrainian].
- Nakaz MVS Ukrainy "Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok zaluchennia pratsivnykiv orhaniv dosudovoho rozsliduvannia politsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy yak spetsialistiv dlia uchasti v provedenni ohliadu mistsia podii": vid 3 lystop. 2015 r. No. 1339 [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On approval of the Instruction on the procedure for involving employees of the pre-trial investigation police and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as specialists to participate in the inspection of the scene" from November 3, 2015, No. 1339]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15> [in Ukrainian].
- Nakaz MVS Ukrainy "Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii vzaiemodii orhaniv dosudovoho rozsliduvannia z inshymy orhanamy ta pidrozdilamy Natsionalnoi politsii Ukrainy v zapobihanni kryminalnym pravoporushenniam, yikh vyjavlenni ta rozsliduvanni": vid 7 lyp. 2017 r. No. 575 [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On approval Instruction on the organization of interaction of bodies of pre-judicial investigation with other bodies and divisions of National police of Ukraine in prevention of criminal offenses, their detection and investigation" from July 7, 2017, No. 575]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text> [in Ukrainian].
- Nakaz MVS Ukrainy "Pro zatverdzhennia Poriadku spilnykh dii Natsionalnoi politsii Ukrainy, Derzhavnoi sluzhby Ukrainy

- z nadzvychaynykh sytuatsii ta Ekspertnoi sluzhby Ministerstva vnutrishnykh sprav Ukrainy pid chas provedennia ohliadu mistisia pozhezhi, vyiavlennia, prypynennia, poperedzhennia ta rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen ta inshykh podii, poviazanykh z pozhezhamy": vid 24 lyp. 2017 r. No. 621 [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On approval of the Procedure for joint actions of the National Police of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine during the inspection of the fire, detection, termination, prevention and investigation of criminal offenses and other events related to fires" from July 24, 2017, No. 621]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#n7> [in Ukrainian]
- Piaskovskiy, V.V., Chornous, Yu.M., & Samodin, A.V. (et al.). (2020). *Kryminalistyka [Criminalistics]*. Kyiv: Pravo [in Ukrainian].
- Taran, O.V., Kitseliuk, V.M., & Hryha, M.A. (2017). *Rozsliduvannia porushen vstanovlenykh zakonodavstvom vymoh pozheznoi bezpeky [Investigation of violations of fire safety requirements established by law]*. Kyiv: NAVS [in Ukrainian].
- Tishchenko, V.V., & Vashchuk, O.P. (2019). Spryiniattia ta vykorystannia verbalnoi ta neverbalnoi informatsii pid chas provedennia slidchykh (rozshukovykh) dii [Perception and use of verbal and non-verbal information during investigative (investigative) actions]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza, Forensics and forensics*, 64, 169-179. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.1> [in Ukrainian].
- Tsymbal, M.L. (2004). *Rozsliduvannia pozhezh (ohliad mistisia podii ta problemy zastosuvannia spetsialnykh znan) [Investigation of fires (review of the scene and problems of application of special knowledge)]*. Kharkiv: Hryf [in Ukrainian].
- Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi za sichen-hruden [The only report on criminal offenses in the state for January-December]. (2020). *Sait "Ofis Heneralnoho prokurora", Site "Office of the Attorney General"*. Retrieved from https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Безвесільний В. Д., Дьяченко О. Ф. Розслідування та судові експертизи пожеж : довід.-метод. посіб. Харків : Компанія СМІТ, 2007. 192 с.
- Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження: рівні, напрями та форми реалізації. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 40–51. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.04>.
- Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.
- Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172>.
- Кваліфікаційні ознаки підпалу. 2019. *Евросервис. Центр пожарной безопасности* : [сайт]. URL: <https://eurosservis.com.ua/ua/osnovnye-priznaki-podzhoga>.
- Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС України від 3 листоп. 2015 р. № 1339. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>.
- Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.
- Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами : наказ МВС України від 24 лип. 2017 р. № 621. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#n7>.
- Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.]. Київ : Право, 2020. 752 с.
- Таран О. В., Кіцелюк В. М., Грига М. А. Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки : метод. рек. Київ : НАВС, 2017. 45 с.
- Тіщенко В. В., Ващук О. П. Сприйняття та використання вербальної та невербальної інформації під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 169–179. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.1>.
- Цимбал М. Л. Розслідування пожеж (огляд місця події та проблеми застосування спеціальних знань) : монографія. Харків : Гриф, 2004. 360 с.
- Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень–грудень, 2020. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id.

Стаття надійшла до редколегії 27.01.2021

Lisitskyi A. – Researcher of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9908-6267>

Tactics of inspection of the scene during the investigation of criminal offenses committed by arson

*Investigation of criminal offences committed in the form of arson requires extra attention as indicates the use of socially dangerous method, determines the crime category. Investigative (search) actions are the core approaches, in particular – crime scene examination. The **purpose** of the paper is to study the organization and tactics of crime scene examination in the course of investigating criminal offences committed in the form of arson. **Methodology.** Authors applied a set of general and specific scientific methods, namely: formal logic (analysis, synthesis, deduction, induction, analogy); special legal methods (comparative, systemic analysis). **Scientific novelty.** Based on the study of empirical and theoretical sources the significance of special knowledge use in the course of investigating criminal offences committed in the form of arson has been underlined. Namely: forensic inspector or forensic technician of the National Police of Ukraine, expert of the Expert Service of the Ministry of Interior of Ukraine, specialist of the territorial body of the State Emergency Service of Ukraine. Taking into account the investigative situation, a specialist of the bomb squad, a K-9 handler etc. may be involved in the examination process. **Conclusions.** Organizational and tactical tasks of crime scene examination in the course of investigating criminal offences committed in the form of arson are: search for the spot cone with the traces left by fire on vertical and horizontal surfaces; comparison of the features of the spot with the peculiarities of equipment construction and operation, qualities of substances and materials used in the technological process; checking the condition of automatic fire detection and extinguishing means; use of all available means to detect and seize items and other media containing evidentiary information.*

Keywords: fire accident; criminal proceeding; pre-trial investigation; investigative (search) actions; organization; tactics.